

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikelain muuttamisesta (VN/22290/2026)

SIVLTK 26.08.2026 § 72
396/03.00/2025

Maa- ja metsätalousministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi elintarvikelain muuttamisesta. Elintarvikelakiin lisättäisiin säännös siitä, ettei energijuomia saa myydä, luovuttaa tai välittää alle 16-vuotiaille. Lisäksi elintarvikelakiin lisättäisiin säännös käyttämättömien elintarvikkeiden luovuttamisesta uudelleenjakeluun. Energijuomien myyntirajoitusten tavoitteena on vähentää kofeiinin haittavaikutuksia lapsilla ja nuorilla. Käyttämättömien elintarvikkeiden luovutusvelvoitteella on tarkoitus vähentää elintarvikejätteen ja ruokahävikin määrää. Lausunto pyydetään antamaan viimeistään 4.9.2026. Hallituksen esitysluonnos: <https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=9b3ee752-c4cc-4c4a-a6c4-c3d329dc23d2>

Sivistyslautakunnan lausunnossa otetaan kantaa energijuomien myyntirajoitukseen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä perusopetuksen järjestämisen kannalta. Elintarvikkeiden luovutusvelvollisuuteen ei lausunnossa oteta kantaa.

Hallituksen esitysluonnoksessa on aivan oikein ilmaistu, että nykyisillä tuotteissa olevilla varoitusteksteillä ja vapaaehtoisuuteen, THL:n suositukseen perustuvalla myynnin rajoittamisella ei saavuteta tavoiteltuja kansanterveydellisiä tavoitteita. Vapaaehtoisuuteen perustuvat rajoitukset myös asettavat eri asuinalueilla asuvat lapset ja nuoret eriarvoiseen asemaan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen kannalta.

Pyrkimys vähentää kofeiinin haittavaikutuksia, kuten kofeiinin yliannostusta ja kofeiiniriippuvuutta, on oikeansuuntainen ja perusteltu. Luonnoksessa mainitaan myös energijuomien korkea sokeri- ja happopitoisuus, joilla on merkittävä vaikutus suun terveyden sekä ylipainoriskin kannalta. Luonnoksessa todetaan myös aivan oikein, että energijuomissa on muita aineita, joiden käyttöön liittyvistä mahdollisista haitoista ei ole kerätty riittävästi tutkimustietoa. Tutkimustiedon kerääminen energijuomien kokonaisvaltaisista terveysvaikutuksista olisi tärkeää lain vaikuttavuutta myöhemmin arvioitaessa.

Esitysluonnoksessa on kappale: *“Myyntikiellon vaikutusten voidaan odottaa olevan positiivisia, koska kielto antaa vahvan signaalin nuorille itselleen sekä vanhemmille, koululle ja nuorten kanssa työtä tekeville energijuomien haitoista. Koska kielto vaikuttaisi myös energijuomien käyttöön kouluissa, vastuuta energijuomien kieltämisestä ei enää painottuisi niin voimakkaasti koulun henkilökunnalle. Voidaan arvioida, että energijuomien takia oppilaiden kokema levottomuus vähenee, ärtyneisyys laskee ja keskittyminen paranee. Positiivisena vaikutuksena on myös yöunen mahdollinen piteneminen.”*

Mainitut terveyshyödyt ovat tavoiteltavia ja oikeansuuntaisia. Kuitenkin kielto myydä, luovuttaa ja välittää energijuomia alle 16-vuotiaille ei ole opetuksen järjestäjän näkökulmasta riittävä. Säännöksestä tulisi käydä selkeästi ilmi, että alle 16-vuotiaan on myös kiellettyä pitää energijuomia hallussaan.

Vähintään perusopetuslakiin (628/1998) tulisi laatia säännös, jonka mukaan energijuomien koulupäivän aikainen hallussapito ja käyttö on

kiellettyä. Voimassaolevan lainsäädäntö ei anna asiaan yksiselitteistä normia, vaan energiajuomien hallussapito ja käyttö koulussa perustuu opetuksen järjestäjän laatimiin järjestyssääntöihin. Ehdotettu myyntikielto ei muuta tätä tilannetta, vaikka varmasti jo itsessään tulee vähentämään lasten ja nuorten energiajuomien kulutusta. Maa- ja metsätalousministeriön olisikin hyvä käydä neuvotteluja opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa elintarvikelain ja perusopetuslain yhteensovittamisesta tältä osin.

Esitysluonnoksesta ei käy ilmi, mitkä ovat mahdolliset sanktiot energiajuomien myymiseen, välittämiseen tai luovuttamiseen liittyen. Ilman niitä lain vaikuttavuus voi jäädä odotettua vähäisemmäksi.

Lapsivaikutusten arviointi: Energiajuomien käytön rajoittamisella on merkittävä vaikutus alaikäisten lasten ja nuorten hyvinvointiin. Toisaalta myynnin rajoittaminen rajoittaa lasten ja nuorten mahdollisuuksia ostaa mieluisia tuotteita, mutta tämä on perusteltua kasvavien ja kehittyvien nuorten suojelemiseksi terveyshaitoilta. Energiajuomien kofeiinipitoisuus ei ole suunniteltu lapsia vaan aikuisia ajatellen.

Valmistelija	Rehtori-sivistystoimenjohtaja Kimmo Jaatila
Esittelijä	Rehtori-sivistystoimenjohtaja Kimmo Jaatila
Päätösehdotus	Sivistyslautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon maa- ja metsätalousministeriölle ja antaa sen tiedoksi myös opetus- ja kulttuuriministeriölle.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin.